

HVERDAG I SCORESBYSUND

Af radiosondeassistent *Ib Tøpfer*

Scoresbysund, østkystens nordligste bebyggelse, er en af Grønlands yngste byer, idet der kun er forløbet 33 år, siden den i 1924 blev grundlagt af Scoresbysund-komiteen med kaptajn Ejnar Mikkelsen som ledende kraft. De første grønlandske fangere med deres familier blev året efter med „Gustav Holm“ sejlet fra Angmagssalik til Scoresbysund-distriktet for at tage deres nye fangstfelter i besiddelse og for at overtage de huse, som en koloniserings ekspedition havde bygget året før.

Disse fangere, som med frisk mod drog ud for at skabe sig en ny tilværelse 800 km nordligere på kysten, udgør stadig kernen i Scoresbysund-samfundet af i dag, og de fortæller gerne om livet i Angmagssalik i gamle dage, hvad der sandelig ikke er kedelig underholdning. Men selv om de ofte drømmer sig tilbage til hine tider, fortryder ingen af dem, at de rejste ud; alle betragter de nu Scoresbysund-området som deres virkelige hjemsted.

Når man i dag kommer til Scoresbysund, ser man næsten udelukkende nye huse, som stråler én i møde i festlige farver. Der er i de sidste år foretaget en gennemgribende sanering og tillige en del nybygning, sådan at byen nu fremtræder med et helt nyt ansigt - kun enkelte af de gamle, tagpapbeklædte huse står endnu tilbage. De fleste af de nye huse er blevet sendt op enten i elementer eller også færdigtilskåret, så de var klar til opsætning. De er rummelige og praktisk indrettet bl. a. med indbyggede skabe og rustfri stålvaske, så de er lette at holde rene. Den glimrende isolering medfører også en økonomisk opvarmning, og der er i det hele taget stor tilfredshed med disse nye boliger. Blot skæmmes det visse af husene, at det har været nødvendigt at slå brædder tværs over de overdimensionerede vinduesruder for at tage af for vindpresset på de store glasarealer.

Hvad boligstandard angår, ligger Scoresbysund så ganske afgjort på et højt plan, og det samme gælder efterhånden også for den nærliggende store boplads ved Kap Hope, som for tiden er den eneste konstant beboede boplads i distriktet. Nu skal der hertil bemærkes, at Scoresbysund-samfundet kun tæller omkring 350 mennesker, så derfor har det i de 3-4 år, hvor boligstøtteleven har været i kraft, været muligt at nå så vidt, som tilfældet er.

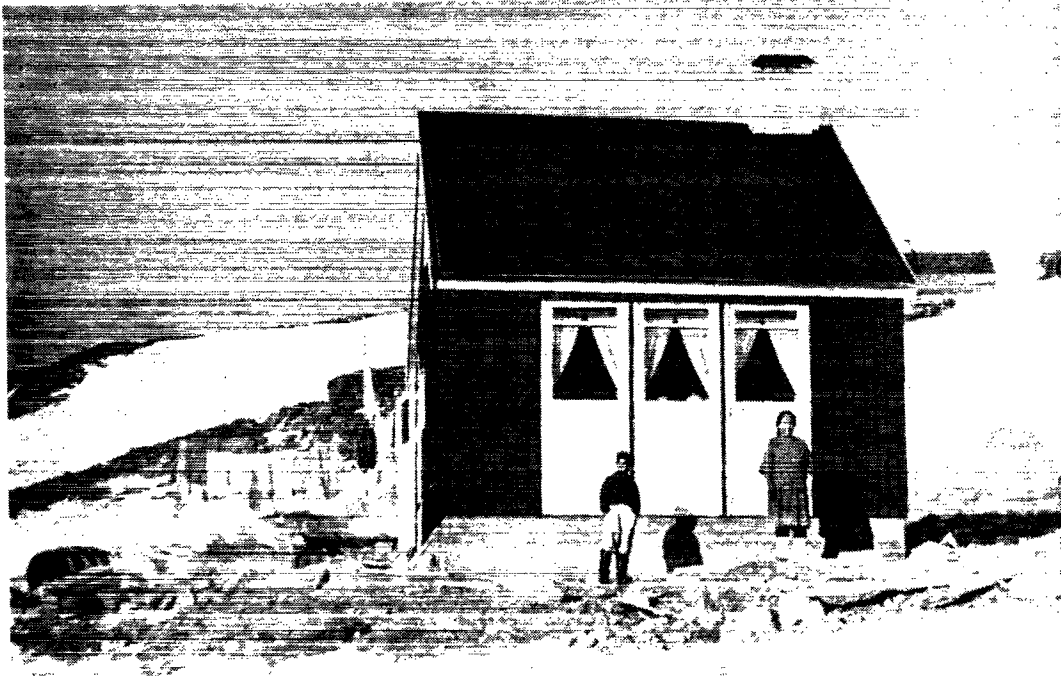

Foto: Ib Tøpfer

*Scoresbysund ved forårstid. Yderst til venstre ligger inspektørens bolig.
Tilhøjre for kirken ses to af pakhusene, og ovenover dem - på fjeldsiden - ligger sygehuset.
På fjeldet bag kirkespiret skimtes tagene og masterne af seismisk station.*

Fra den franske ekspedition i 1933 står stadig 2 bygninger, som benyttes henholdsvis til forsamlingshus og sygehus. I forsamlingshuset er der i reglen danse-mik en gang om ugen - og iøvrigt så ofte der bydes på en lejlighed til at feste. Allerede på lang afstand kan man under en danse-mik let finde frem til bygningens beliggenhed; for når varmen fra danselokalet mødes med den kolde luft udenfor, dannes der en tæt tåge omkring de åbentstående vinduer og døre - for det går hedt til ved en sådan danse-mik!

Sygehuset er et kapitel for sig. Igennem årene har dette gamle ekspeditions-hus opfyldt flere missioner, men til intet formål kan det have været slettere egnet end til det nuværende. Dets beliggenhed som sygehus er iøjnefaldende dårlig, for det ligger på en klippeside, som både sommer og vinter er besværlig at forcere for såvel patienterne som for transporten af kul og vand m. m. Om vinteren må der som regel lægges en wire ned over fjeldsiden, så det er muligt at trække sig op. Husets indretning er yderst interimistisk, og der findes ingen mulighed for at gøre noget sterilt. Den værdifulde hjælp, der gennem årene alligevel er ydet herfra, skyldes udelukkende en dygtig indsats fra sygehuspersonalets side. De har trodset alle mangler og vanskelige arbejdsforhold og ført et samvittighedsfuldt tilsyn med alle syge, hvad enten de var indlagt på selve sygehuset eller måtte besøges pr.

Et af de nye huse af typen „Jens“. Bemærk de store ruder.

Foto: Ib Tøpfer

hundeslæde ude i distriktet. Dette arbejde er blevet udført alene af en sygeplejerske eller af et ægtepar uddannet som sygeplejere. I vanskelige tilfælde har man over radioen måttet rådføre sig med lægen i Angmagssalik, og med sommerens skibe sendes så de patienter til Danmark, som ikke kan nøjes med den behandling, det er muligt at give dem på stedet.

I foråret 1956 lykkedes det for et amerikansk fly med ski at lande på isen i Rosenvinges Bugt for at hente to patienter, der var alvorligt syge; men det er ikke hvert år, det er muligt at sætte en maskine ned på isen, så den slags aktioner kan man ikke lægge an på. Nu er det imidlertid ved at blive til alvor med opførelsen af et nyt sygehus i Scoresbysund. Befolkningens størrelse og den isolerede beliggenhed taget i betragtning skulle nok også kunne retfærdiggøre ansættelsen af en læge.

Foruden postforbindelsen i den korte skibstid har man i de øvrige 9½-10 måneder som regel kun forbindelse med omverdenen via radio- og vejrstationen på Kap Tobin, som ligger en halv snes kilometer fra byen. Efter at der er kommet større flyvetrafik på Mestersvig har der imidlertid af og til været mulighed for at få kastet en sæk post ned, fordi maskinerne ved indflyvningen over Grønland netop passerer henover Kap Tobin og Scoresbysund.

Afsendelsen af post til Danmark i vintermånederne lader sig derimod kun gøre, når nogen tager på slædetur til Mestersvig; og det sker som regel en gang hvert år i begyndelsen af foråret, at en eller et par slæder stikker af til blyminen enten på fornøjelsesrejse eller også, fordi der - som det er sket - ligger en sending af f. eks. medicin, vigtige reservedele eller lignende, som ikke kan droppes fra fly, men som skal nå frem inden skibstid. Slæderejsen til Mestersvig er på ialt ca. 550 km og tager 2-3 uger alt efter føret og vejrforholdene.

Radioaflytningen er ved vintertid ganske glimrende, og den danske radios programmer går sædvanligvis tydeligt igennem, men om foråret aftager modtagelsesmulighederne i takt med solens fremtrængen, og i sommermånederne, når solen kredser over horisonten, hele døgnet rundt, er man faktisk afskåret fra radioaflytning af betydning. I mørketiden går tillige Grønlands radios udsendelser fra Godthåb ofte godt igennem. Den danske kortbølgesenders udsendelser til Grønland om sommeren kan høres, men tidspunktet for programmerne er ikke så egnet for Scoresbysund, hvor udsendelserne først ligger omkring midnat.

Inspektøren, som gennem en længere årrække har været J. Borchersen, bestrider hvervene som koloni- og butiksbestyrer og som politi- og postmester m. m. Som medhjælper har han en assistent, der dels skal lede og tage del i det praktiske arbejde i byen og dels i så stor udstrækning som muligt være med i kontorarbejdet. Administrationen på stedet er således ikke overvældende. Der er endvidere under kolonibestyreren ansat et par grønlandske håndværkere og en del grønlændere, som arbejder i pakhusene, kører vand, lossere skibe om sommeren og sørger for det øvrige daglige arbejde. Om sommeren er der endvidere et særligt mandskab, som sejler med Scoresbysunds to både, kutteren „Entalik“ og motorbåden „Parssisok“.

For et par år siden blev butikken bygget om, så den nu fremtræder moderne og pænt indrettet, og samtidig blev der i et af pakhusene indrettet et såkaldt grøntsagshus, d. v. s. et lokale, som til stadighed holdes frostfrit, så det er muligt at opbevare beholdninger af kartofler, grøntsager, æg, ost, øl og spiritus m. m. det meste af vinteren.

Når det nye sygehus bliver færdigt, vil det utvivlsomt blive nødvendigt, at elektricitetsforsyningen bringes i orden. For øjeblikket bruges udelukkende petroleumslamper som lyskilde i Scoresbysund og på bopladsen. Den eneste undtagelse herfra er den seismiske station, der ligger på fjeldet ovenfor sygehuset, den har sit eget lille elektricitetsværk. Det nærliggende Kap Tobin er heller ikke fri for at vække lidt misundelse i Scoresbysund, fordi man fra byen til stadighed om natten og i mørketiden har vejrstationens mange strålende lys for øje, men på Kap Tobin er elektriciteten imidlertid en betingelse for såvel telegrafstationens som radiosondestationens drift.

Dansemik i forsamlingshuset ved skibstid.

Foto: Ib Tøpfer

Besejlingssæsonen varer fra begyndelsen af juli til midten af september, altså godt et par måneder. Som regel kommer der i dette tidsrum tre skibe, der skal afvikle hele forsynings- og persontransporten. Tiden er således knap, og dispositionerne er ikke altid lige lette at træffe, hverken med hensyn til proviantleverancerne eller når det gælder om at placere det hjemrejsende personale på skibene. Sejladsen besørger af norske sælfangerskibe, som chartres for sommeren, samt nu i de sidste år tillige af det danske skib „Kista Dan“. De norske både er imidlertid dem, der klarer sig bedst i den østgrønlandske is.

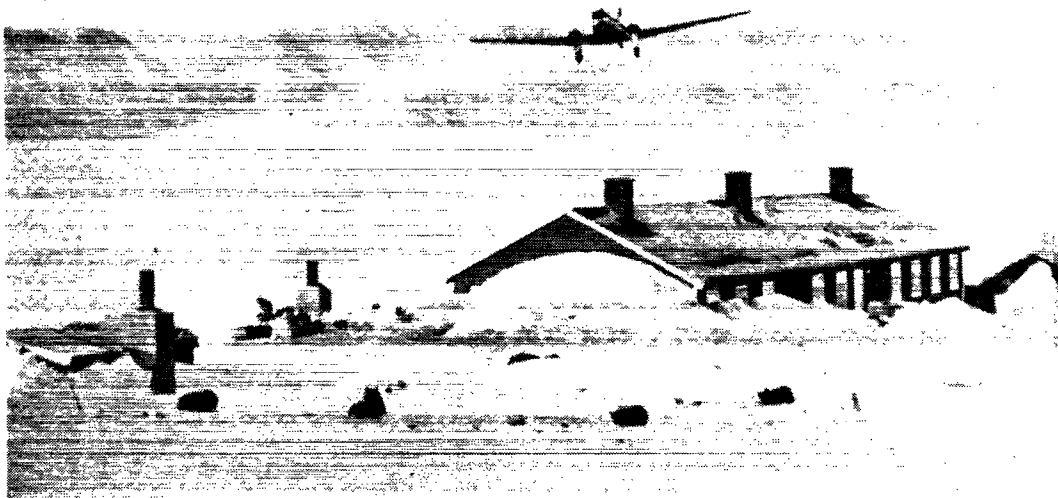
Når første skib kommer omkring den 10. juli, ligger isen som oftest stadig fast i Rosenvinges Bugt, og der kan køres ud til det med hundeslæde. Først når skibet har brudt sig vej ind til Scoresbysund, kommer der slæk i isen, så den driver til havs, men ofte går der et par dage tabt med at forcere denne sidste strækning. I 1955 måtte man trække de store pramme over isen med hundeforspand fra Scoresbysund til Kap Tobin, så man kunne påbegynde losningen der først. Sidste år forsøgte man held at lave en revne i isen ved om foråret at strø aske ud i en 3-4 km lang stribe. Solen besørger så resten, og om sommeren havde skibet

Fanger i fuldt skrud.

Foto: Ib Topfer

ingen vanskelighed ved at bane sig vej i dette „spor“, der var tøet ned i isen. Losningen foregår ved hjælp af store stålpramme, som er beregnet til hver at rumme to påhængsvogne. Vognene fyldes så ude ved skibssiden og bugseres derefter i prammene ind til strandbredden, hvor de trækkes i land af en bil. Scoresbysund har en hel park af disse påhængsvogne, som sammen med de to pramme medfører, at losningen kan foregå temmelig hurtigt, hvis ikke dønning eller is forpurrer hele arbejdet.

Islandsk fly dropper post over Kap Tobin.

Foto: Ib Tøpfer

Scoresbysund har sin egen lille avis. Den er på grønlandsk og udgives i duplikeret form. Indholdet omfatter bl. a. praktisk betonedede artikler, religiøse emner og fortsatte fortællinger som f. eks. Tarzan. Avisen redigeres af præsten, pastor Sandgren, som ved siden af sine mangeartede pligter også er en dygtig jæger, der tager ivrigt del i fangsten.

Befolkningen i Scoresbysund-distriktet ernærer sig med nogle få undtagelser som fangere, og bestanden af fangststyr er også ganske udmærket. Først og fremmest er det selvfølgelig sæler, der jages - både fra kajak, ved åndehul og med net. Sælerne giver både føde og skind til fangerne og er derfor af overordentlig stor betydning. Skindene anvendes til kamikker og i nogen grad til beklædning og giver desuden den største indtægt, idet de indhandles i butikken. Spækket kan også indhandles, og skrottet giver kød til mennesker og hunde. Slædehundene er jo af vital betydning, da slæden er det eneste befordringsmiddel i langt den overvejende del af året. Desuden fanges en del bjørne og nogle ræve. Om foråret begynder hajfangsten, det drejer sig om den slags hajer, der kaldes havkalen. Fangsten foregår med line og kroge gennem isen, og havkalens lever, der er meget stor, kan indhandles, hvorimod kødet kun kan bruges til hundefoder, når det er tørret. Derefter indledes så fuglejagten, og det er især edderfugle, alke, søkonger, tejster og gæs, den omfatter. Narhvalfangsten, som måske er den mest spændende og samtidig festligste jagt, foregår i reglen i slutningen af juni måned. Den følges altid med stor interesse af alle, da det jo gælder om at holde sig til, når der skal skæres måtak ud.

I moskusoksebestanden har det tyndet meget ud. De døde i massevis af sult for et par år siden, da en kort tøvejrperiode midt i den strengeste vinter lagde en isskorpe over jorden, så det var umuligt for dem at skrabe ned til føden. Men alligevel er der en del tilbage, og i de sløjeste perioder, når sælfangsten slår helt fejl, kan der bevilges et vist antal af de ellers fredede okser til at fylde op i befolkningens slunkne kødgryder. Fisk er det sløjt med. Om sommeren fanges der en del ganske små ulke og polartorsk. Kvinderne og de ganske unge piger går især i regnvejr langs kysten og pilker disse fisk ved hjælp af et stykke snor og en bøjet synål med madding på. Ofte kan de efter blot et par timers forløb komme hjem med en fangst på 50-100 stykker. I søerne er det derimod muligt at få en hel del laks (fjeldørreder), en herlig fisk, hvis lækre røde kød er en kærkommen afveksling i kosten. Ved pinsetid begynder man at drage ud til laksesøerne med telt for der at tilbringe nogle kombinerede fiske- og feriedage.

Fra 1. oktober blev der indført en spiritusordning, der skulle afhjælpe et problem, som gennem længere tid har været brændende. Tidligere var grønlænderne forment enhver adgang til køb af spiritus, og det var de danske forbudt at udskænke for grønlænderne. Da de stærke drikke imidlertid ingenlunde var ukendte for den grønlandske befolkning, virkede forbudet meningsløst, og det blev ustandselig overtrådt, ligesom det skabte problemer mellem danske og grønlændere. Da minister Johannes Kjærbøl sidste sommer besøgte Østgrønland, havde han den nye spiritusordning med, og efter den kan enhver dansker såvel som grønlænder få en ration på 4 flasker spiritus og en kasse øl pr. år, idet der dog gives mulighed for ekstratildeling ved særlige lejligheder. Om dette er den ideelle løsning kan vel diskuteres, men med erfaringerne fra dette første prøveår skulle det i det mindste være muligt at se, hvordan man bør gribe sagen videre an. Noget måtte der ske; som forholdene var, kunne de ikke fortsat være. Mellem grønlændere og danske i Scoresbysund og på Kap Tobin er forholdet ellers det bedst mulige, og ingen uoverstigelige problemer har endnu formørket himmelen.

Fangertilværelsen medfører, at der ikke foregår de store omvæltninger, som man hører om fra Vestgrønland. Befolkningen klarer sig godt, og det daglige liv hviler i sig selv. Den udvikling, der er foregået, har i det væsentlige været begrænset til at give grønlændere en bedre levestandard i overensstemmelse med befolkningens egne ønsker og behov.